

Länsstyrelsen i Jämtlands län Strukturfonderna
Ank. 2009 -02- 27
Dnr 38441-72-08

Slutrapport för förprojekt "Levande historia i Gränsland".

1. Sammanfattning

För att landsbygden ska kunna leva vidare krävs nya arbetstillfällen. En utveckling av turismen är ett sätt att åstadkomma detta.

Jämtland och Härjedalen och vissa delar av Dalarna har under långa tider, i perioder, tillhört Danmark/Norge. I gränstrakter har påverkan skett genom att kulturer från både Sverige och Norge har blandats och det har uppstått "egna" dialekter mm. Sverige och Norge har en gemensam historia i gränstrakterna.

För att ta tillvara gemensam historia som grund för utveckling av turismen, har under 2008 genomförts ett Förprojekt med Interreg-medel. Syftet med projektet var att skapa kontakter med intressenter i Sverige och speciellt med en norsk medfinansier, som kunde tänka sig att arbeta vidare i ett Förprojekt.

Ett brett kontaktnät har skapats och flera möten och seminarier har genomförts för att diskutera möjlig fortsättning i en Förstudie och så småningom i ett större Interreg-projekt.

Byalag och andra föreningar i Härjedalen och Hälsingland är intresserade av att samverka i ett större projekt. Intressenter från Vitenskapsmuséet i Trondheim samt från DVB, Foreningen till bevaring av De Verdalske Befestninger.

I en Förstudie kan man välja ut några intressanta platser och undersöka möjligheten för en utveckling som kan ge en hållbar turism i det aktuella området. Aktuella objekt kan vara Norrbo Skans och Kårböle Skans i Hälsingland, Rismyr Skans i Härjedalen, Riksgränsen i Hogdalstrakten samt utpekade objekt i trakten av Trondheim och Verdalsøra.

I projektet genomfördes ett seminarium i Överhogdal, medverkade gjorde bl a Härjedalens kommun som också bidrog med ekonomiska medel. Under seminariet skapades en plattform för fortsatt arbete både i och utanför ett Interreg-samarbete. Medverkade gjorde intressenter från Härjedalen, Hälsingland och Dalarna.

Mottagare av ett större projekts resultat är företag, museer, kommuner, skolor osv som ska ges möjlighet att använda informationen samt Turistguider.

I Förprojektet har vi nått rätt målgrupp, men det återstår en del arbete för att få till stånd en offentlig finansiering - både i Sverige och Norge. Tänkta finansierare är berörda kommuner, landsting och länsstyrelser i Jämtlands och Gästriklands län.

2. Bakgrund

Vid freden i Brömsebro år 1645 blev Härjedalen och Jämtland svenskt och tillsammans med Hälsingland och Medelpad är det de gränstrakter, där man idag kan finna platser med lämningar från kriget. Under den dansk-norska tiden tillhörde Härjedalen i kyrkligt hänseende, Nidaros ärkestift. Frånvaron av en stad gjorde Röros till det närmaste handelscentrat för Härjedalingarna. Dialekter i Härjedalen och Hälsingland har påverkats av de angränsande norska målen. Ytterligare beröringspunkter finns i samhället inte minst kulturpåverkan; musik, konst och byggnadshistoria.

Kunskap om historiska händelser finns delvis nertecknade, andra finns endast i muntlig tradition. Platser som är kopplade till historiska händelser finns också i trakterna vid den gamla riksgränsen.

För att bevara landsbygden levande krävs att folk kan fortsätta att bo och verka där. En möjlighet är att utveckla turismen. För det krävs nya intressanta besöksmål, ytterligare ställen där turister kan erhålla samhällsservice i form av bl a kost och logi. Ett sätt att uppnå detta är att ta till vara den historia som finns från ofredstider.

En annan sida av historia från den tiden är den finska invandringen på 1600-talet i Hälsingland.

Målsättningen att hitta intresserade organisationer/personer, främst i Norge, som är önskar samverka i de här frågorna, har uppnåtts genom kontakterna med Vitenskapsmuséet, Trondheims Universitet, och DVB, Foreningen for bevaring av de Verdalske befestninger. Att hitta offentliga medfinansiärer återstår både i Sverige och Norge.

3. Projektbeskrivning och uppfyllelse av mål och målgrupp

3.1 Mål

Förprojektets målsättning är att skapa nödvändiga kontakter med norska men även andra, intressenter för att få till stånd ett samarbete och en finansiering för projektiden. Metoden har varit inläsning av litteratur, personliga och telefonkontakter. Seminarier.

- *Ett stort kontaktnät har skapats med intressenter i både Norge och Sverige. Även intressenter för samverkan finns i Älvdalens kommun. Se bilaga 1. Vidare har ett kontaktnät skapats med byalag/föreningar/företag i områden som är berörda av projektiden, genom befintliga gränsmärken t ex av historiska händelser på 1600-talet.*

Nedan följer en beskrivning av hur diskussionerna har förts:

*Vid ett möte i Delsbo diskuterades Norrbo Skans som ett möjligt objekt att undersöka närmare. Se inlagan i bilaga 2. Vid mötet i Trondheim den 3/12 diskuterades ett **gemensamt tema** i det fortsatta arbetet i projektet: **Uppbyggnad och borttagning av gränser/Dannelse og nedbryting av grenser**. En övergripande frågeställning kan vara: **Hur närmar vi oss ett samarbete öst – väst?** Med detta tema och frågeställning berörs inte enbart geografiska gränser utan också andra t ex språk och kultur. Se*

vidare bilaga 3. Andra objekt, förutom Norrbo Skans i Hudiksvalls Kommun, att undersöka närmare är Kårböle Skans i Ljusdals kommun, Rismyr Skans i Härjedalens Kommun samt de förhållanden avseende geografiska gränser som gäller/har gällt i Hogdalstrakten. I Norge finns intressanta objekt norr om Trondheim, Verdal. Se bilaga 4.

Vi anser att målet om att skapa nödvändiga kontakter är uppfyllt. Ambitionen var att ha kommit längre på frågan om finansiering. Det tar dock längre tid än vi kunde förutse. Förhoppningen är att kunna lämna in en ansökan om Interreg-medel till en Förstudie i månadsskiftet mars/april. Det ska göras samtidigt i Sverige och Norge.

3.2 Målgrupper

- Målgruppen **för Förprojektet** är intressenter som är villiga att arbeta vidare i en Förstudie och så småningom i ett större projekt. Denna del anses vara uppfylld då det finns intressenter både på norsk och svensk sida som är viliga att samverka i Projekt Gränsland. Främst gäller det arkeologer vid Vitenskapsmuséet, Trondheims Universitet, och representanter för Föreningen för bevaring av de Verdalske befestningar, DVB, i Norge och företrädare för byalagen i Kårböle, Ängersjö, Överhogdal, Älvros samt föreningen Framtid Hogdal i Ytterhogdal.

Målgrupp i ett större projekt/Förstudie är bygdernas innevånare som är intresserade av historia och särskilt i sin lokala historia. Det är Turistföretag längs en tänkt reserutt från hälsingekusten till Verdal/Trondheim. Resan kan vara "virtuell" genom dataanimering och "verklig" (med buss, cykel eller annat färdmedel). Målgrupp är också företag, museer, kommuner, skolor osv som ges möjlighet att använda informationen. Turistguider. Tänkta finansiärer är berörda kommuner, landsting och länsstyrelser i Jämtlands och Gästriklands län.

3.3 Verksamhetsbeskrivningen

Övergripande Tid- och aktivitetsplan

Förprojektet startade precis före semestrarna och det innebar att starten var lite "trög". Vissa telefonkontakter kunde emellertid tas samtidigt som inläsning av material gjordes.

- | | |
|------|--|
| 28/5 | Möte/studiebesök: Kårböle, Ängersjö, Älvros |
| 30/7 | Studiebesök Norrbo skans, Delsbo, samt planeringsmöte med norska representanter för Universitetet i Trondheim. |
| 26/8 | Besök på Landsarkivet och Länsmuseum |
| 3/10 | Seminarium i Särna. |
| 3/12 | Möte med Interreg-kontoren, i Trondheim |

Under denna period har kontakter tagits med Interreg-sekretariatet i Nord-Trøndelag, Steinkjer, representanter för följande kommuner: Härjedalen, Ljusdal och Hudiksvall. Vidare med byalagen i Kårböle, Ängersjö, Älvros och Överhogdal. Samverkan har påbörjats med Skogsmuseet i Särna.

I Särna genomfördes ett seminarium i början av oktober där vi deltog för kunskaps- och erfarenhetsutbyte samt för att skapa kontakter. De bedriver just nu samarbete med Härjedalen vid utgrävningar i gränstrakter. Resultatet av utgrävningarna skall användas till ansökan om Interregmedel i ett större projekt.

Besök gjordes vid Landsarkivet och lantmäteriet i Östersund för att spåra upp kartmaterial från 1600-talet och framöver. Vidare besöktes Länsmuseum, fornminnesarkivet, för att se om olika aktuella fornminnen var utgrävda. Fokus ligger på skansar i gränsområdena.

Det planerade seminariet i Trondheim, i oktober, utgick och i stället deltog vi på det möte i Trondheim, som anordnades av Interreg-kontoren i Östersund och Trondheim i början av december. Anteckningar, se bilaga 5.

Förutom representanter från Framtid Hogdal, Överhogdals byalag och Kårböle byalag deltog våra kontakter från Vitenskapsmuseet, vid Trondheims universitet. Vi mötte också en ny kontakt; från Foreningen till Bevaring av De Verdalske Befestninger, DVB, Kjell Minsaas.

Fler träffar har genomförts men de viktigaste beskrivs här ovan.

För ekonomisk rapport hänvisas till redovisning enligt därför avsedd mall.

4. Indikatorer

Inga indikatorer är angivna i beslutet.

5. Projektets påverkan på de genomgående (horisontella) kriterierna

5.1 Gränsregionalt mervärde

I projektet har skapats kontakter på båda sidor om gränsen Sverige/Norge. Det har också skett ett utbyte av kunskaper. I en tänkt fortsättning finns möjligheter att skapa ny kunskap genom att låta kultur och traditioner som inte var tidigare kända, komma fram; Det kan vara byggnader, konst, musik, mat, språk. Det viktigaste mervärdet är kunskapsutbytet och ett utvidgat nätverk för deltagarna på båda sidor gränsen Sverige/Norge.

5.2 Bättre miljö

Inga speciella satsningar har gjorts i projektet för miljön. Vid resan till Trondheim valdes dock tåg i stället för bil på den sträckan där det var möjligt.

5.3 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Inga hinder, pga jämställdhet, har funnits för deltagande i projektet. Det har heller inte genomförts några särskilda insatser för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Inbjudan om deltagande i projektet har gått ut till alla de som visat intresse, oavsett kön.

5.4 Etniskt mångfald och integration

Projektet har inte haft någon verksamhet runt etnisk mångfald och integration.

6. Projektets övriga resultat och erfarenheter

Vid besöket hos Vitenskapsmuséet, i december -08, fick vi en mycket intressant föreläsning om hur man kan gå till väga för att kartlägga/inventera platser för nya utgrävningar med olika tekniker. Ny teknik finns att tillgå i detta arbete.

Det redogjordes också för utgrävningarna vid Stiklestad sommaren -08. Genom att välja några tänkta objekt för utgrävningar i ett kommande projekt kan ny, intressant kunskap upptäckas.

7. Gränsregionalt samarbete efter Interreg-projektets slut

Under seminariet i Överhogdal gjordes en överenskommelse att fortsätta med regelbundna möten för att diskutera gemensamma angelägenheter inom turismutveckling. Nästa möte blir i april i Särna. Representanter för fler organisationer kommer att bjudas in.

I övrigt fortsätter vi samverka runt finansieringsfrågan både på svensk och norsk sida.

8. Resultatspridning samt skyltning

Vid projektets start gick pressmeddelande ut i länets tidningar.

Anteckningar från möten och seminarier har sänts till intressenterna via mejl och fax. Denna rapport kommer också att vidarebefordras till de närmaste berörda. Vid alla möten har det muntligt framförts att detta är ett EU-projekt, Interreg Sverige/Norge.

Projektet har inte haft någon egen lokal och skyltning om ett EU-projekt har inte kunnat ske i någon större utsträckning. Endast vid seminarier och annonsering har loggan visats och skyltning kunnat ske.

I januari 2009 bjöds allmänheten in till en föredragning i Ytterhogdal. Se annons i bilaga 6. Där presenterades hela projektet och i en diskussion om fortsättning fanns intresse av att fortsätta med en studiecirkel för att dokumentera den gamla riksgränsen i Hogdalsområdet. Detta bör göras när det är snöfritt.

Projektledaren har blivit kontaktad av Grenseposten (en tidning som distribueras både i Härjedalen och angränsande fylke i Norge). Det kommer en artikel inom kort, som beskriver projektet.

9. Kopplingar till andra projekt

18-20/11 Seminarium i Överhogdal.

Seminarium för att skapa nätverk och för erfarenhetsutbyte. Seminariet finansierades med hjälp av medel från Härjedalens kommun. Se anteckningar i bilaga 7 och 8.

På uppdrag av Härjedalens kommun genomförs just nu en analys av Östra Härjedalen genom JHT (Jämtlands- och Härjedalens Turism). Resultatet kan bli en viktig faktor för det fortsatta arbetet i Härjedalen.

10. Övrigt

Ett kommande huvudprojekt ska öka samverkan mellan olika områden i Jämtland, Härjedalen, Hälsingland, Dalarna, Medelpad och angränsande fylken på norsk sida av gränsen. Det ska också öka kunskapen om historiska händelser inom området, speciellt händelser från 1600-talet.

Med utgångspunkt i denna kunskap ska turismen i olika områden utvecklas till en hållbar besöksnäring.

Solveig Haugen
projektledare